

Allerzielen Ben Frie SJ

De dood is zoals wij zijn: welkom, of verafschuwd. Gewelddadig, of vredelievend. Gewenst, gevreesd, aanvaard. Vroeg of laat komt de dood voor ieder van ons als een lot dat dierbare mensen treft en daarmee ook onszelf. Wij zijn er om te leven; daarom vervreemdt de dood ons van onszelf, van onze relaties waar wij zoveel goeds aan beleefden, van onze vertrouwde leefomgeving waar de mensen bij horen die ons dierbaar zijn. De dood blijft een verwarrend verschijnsel in ons leven. Wij willen niet sterven, wij zijn elkaar gegeven om te leven en elkaar het leven mogelijk te maken. Ja, er zijn dagen dat mensen denken: waar is het goed voor, wat moet ik hier nog – Heer, laat het genoeg zijn.

Maar de dood roept ons op om te leven! De dood daagt ons uit om ons niet neer te leggen bij het verlies van een geliefde, een kennis, een familielid of een gerespecteerd persoon. Zelfs niet als er sprake is van moord. Wij leven en mogen voortleven, ja over de dood heen. Wij kunnen ons niet voorstellen dat onze dierbaren opgaan in het niets, in een zinloze leegte alsof zij er nooit geweest zijn. Naar de maat gemeten van de liefde die er was, kunnen zij niet verdwijnen uit ons leven en uit onze herinnering.

Onze relaties sterven niet. Het leven wordt niet weggenomen, het wordt veranderd. Mijn leven verandert als de geliefde verdwijnt. Als ik naar het graf ga, naar de urnentuin, naar het strooiveld dan voel ik, dat hun dood mij niet van het leven mag beroven. Laat de geliefden aanwezig blijven, zij het anders dan voorheen. De dood heeft mijn leven herhaaldelijk veranderd en tot het besef gebracht: mijn leven verandert door de dood. Ik begin een nieuw leven, niet doordat ik ervoor kies – en juist dat maakt het zo moeilijk – maar doordat het me zo overkomt. Dan vraagt het leven van mij dat ik mij verzoen met wat er gebeurd is, dat ik de feiten recht in de ogen kan zien en ze aanvaard als mijn nieuwe werkelijkheid.

Zo vraagt de dood mij, mijn leven te hernemen en te herschikken. Wat kan mij nu weer leven geven, wat zal mij over de dood heen helpen? De dood heeft mij veel ontnomen, maar niet de liefde. Onze ervaring van liefde wordt beproefd, maar niet vernietigd.

Er zijn eindeloos veel beelden in de Bijbel voor die ervaringen. Hoe onze God een maaltijd aanricht om te vieren dat de dood niet meer zal zijn. Van alle aangezichten zal de Heer de tranen wissen. Wij horen verhalen van genezingen, onverwacht, mensen die de draad weer wisten op te pakken ook al geloofde daar niemand meer in. De dood wordt in de Bijbel niet ontkend, maar als dodelijk wapen wel ontmaskerd. Hij is niet langer in staat ons leven te vernietigen – als wij tenminste durven geloven in het nieuwe leven.

Ons wordt aangeraden de levende niet te zoeken bij de doden. Het is andersom: de doden roepen ons op om het leven te hernemen. De dood vraagt van ons dat wij opstaan uit de dood, niet pas aan het einde van ons leven maar zodra wij voelen dat wij sterven. Als wij denken dat er geen leven meer is voor ons worden wij uitgedaagd om ons daar niet bij neer te leggen.

Af en toe mogen we voelen dat de liefde die de doden ons gaven, er nog is. We voelen nog het eens gegeven leven, het blijft leven in ons. De geliefden die ons nog omringen helpen ons daarbij. We zijn met velen die vandaag onze doden eren en in herinnering houden, omdat ze ons oproepen te leven. Overal herdenken mensen hun doden, overal zoeken en vinden ze wegen om de dood niet het laatste woord te geven.

Onze God zal de dood vernietigen, zegt de Schrift. Als wij onze geest in zijn handen leggen, krijgen wij de ervaring van zijn levenskracht die zo groot is als Hij. Moeizaam misschien, en na veel zoeken en vechten – maar geen mens of er is die geheimzinnige ervaring dat ons leven en onze liefde sterker zijn dan onze dood. Dat blijkt een geloofswerkelijkheid: God lenigt de nood van mensen. Geloof is dan niet een vlucht voor de realiteit van het leven, maar een weg waarlangs God zelf voor ons bereikbaar wordt. Geen van ons valt buiten de liefde van God. Hij kent het lot van de mens, verdriet en verlies – Hij heeft ze altijd gedeeld met ons.

Zonder de dood zouden wij geen weet hebben van bevrijding en verlossing. Juist de ervaring van de dood toont ons het leven van de verrezene, die alles nieuw maakt in ongekende dimensies.